

ŠOLA V NARAVI

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI • Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi • Letnik III • Marec 2011

Foto: Tomaž Lang

C Š O D

**Izdajatelj
CENTER ŠOLSkih IN
OBŠOLSkih DEJAVNOSTI**

Frankopanska 9
1000 Ljubljana
Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 23 48 600
Telefaks: 01 23 48 630

Revijo sofinancira
Ministrstvo za šolstvo in šport

Odgovorna oseba
Matjaž Zajelšnik

Uredništvo
Irena Kokalj
mag. Mojca Rudolf
Mirjana Jesenek Mori
Igor Rudman
mag. Ida Kavčič
mag. Karmen Arko

Recenzija
dr. Jelka Strgar

Naklada
600 izvodov

Lektoriranje
Darinka Verdonik, prof. slov.

Oblikovanje in tisk
Birografika Bori

Cena: 0,5 EUR
ISSN 1855-5772

DOM KRANJSKA GORA

Dom Kranjska Gora se nahaja v občini Kranjska Gora, na severozahodu slovenskega ozemlja. V bližini je tromeja. Vsako leto na tromeji prirejajo srečanje. Župani treh dežel se tu dogovorijo za skupne projekte in prebivalstvo ob meji se povezuje med seboj. Posebne reklame naš dom ne potrebuje, saj je Kranjska Gora poznana po prireditvah za svetovni pokal v smučanju. Manj pa je znano, da tudi poleti cveti turizem, saj ljudje vedno bolj iščejo mir in stik z neokrnjeno naravo.

Zaposleni v domu učimo udeležence šole v naravi brati sporočila narave, naravo opazovati in se zavedati bogastva, ki je vidno celo ob prometnih poteh. Ponujamo bogat naravoslovni in športni program, ki ga ves čas dopolnjujemo. Veseli smo, da učitelji in učenci radi prihajajo k nam in so s programom zadovoljni. To nam daje motivacijo, da delamo s še večjim veseljem.

Naša posebnost je predstavitev Triglavskega narodnega parka in ekskurzija do izvira Save Dolinke. Imamo idealne možnosti za raziskovanje življenja v različnih vodotokih in v jezzeru Jasna, za obisk in raziskovanje v iglastem, mešanem in borovem gozdu, predstavitev pestrosti zdravilnih in užitnih rastlin, za opazovanje različnih kamnin in še mnogo zanimivega. Priljubljene športne vsebine so smučanje in tek na smučeh v zimskem času, v drugih letnih časih pa nordijska hoja, lokostrelstvo, kolesarjenje, kanuizem in pohodništvo. Če je vreme zelo slabo, pa je zanimiv obisk lokalnega muzeja in plavanje v bližnjem bazenu. Ob večerih poskrbimo za zabavo in prijetno

Foto: Martin Kreč

druženje učencev. Veliko otrok pride k nam tudi med poletnimi aktivnimi počitnicami.

To je bil le kratek opis tega, kar počnemo. Če vas zanima še kaj več, pridite, ogledajte si to lepo Kekčevo deželo in se vrnite bogatejši, polni lepih vtisov, novih znanj in zavedanja, v kako lepi deželi živimo.

Maja Trinkaus, prof.

KRANJSKOGORSKI UTRINKI

Lepota, milina, žuborenje,
vse to je naše hrepenenje.
Ptice, jutranja rosa
povsod naokrog.

Nič nam ne prevzame srca
tako, kot jutranji vzpon
na vrhove gora.

Srcu se ne da upreti,
ne da se želja zatreti
po tej dolini z dobrimi ljudmi.

Prijaznost in dobrota sta sprožili
mavrični mladostni smeh,
ki je odmeval po doleh, vrheh.

V prostranstvu živeti,
svež zrak zaužiti,
tega nočemo zapustiti,
vendar moramo oditi.

8. r., OŠ Sostro, 2006

KJE?

Kje lahko ti siva skala,
naredi veselje in nasmeh?
Pa tudi če je gora mala,
na vrhu prijeten je veter v laseh.

Kje zelena barva vliva
ti pogum in spoštovanje
do rastlin, do vseh voda,
ko globoko se zagledaš vanje?

Kje slišiš pesem vetra,
kje slišiš pesem ptic,
kje bistro, čisto vodo
vidiš, sonce zlatih lic?

Kje lahko začutiš živo,
kje začutiš vsako tkivo,
sonce, raj in rahel piš?
V Kranjski Gori vse dobiš!

Iris Poklič

KRANJSKI GORI

Gremo gor v hribe
vohat čisti zrak,
stran od naše šole
in od hišnih vrat.

Tu v Kranjski Gori
je lepo in fajn,
kaj, če bi ostali
vsaj še kakšen dan.

'Mamo kul učitelje,
kako nam je lepo,
ko gremo na pohode,
se držimo za roko.

Med nami res je super,
vsi prijatli smo.
Hvala res vam lepa,
da tukaj smo lahko.

8. r., Prva OŠ Slovenj Gradec, 2009

SPODBUJANJE UČENJA IN REFLEKSIJA V ŠOLI V NARAVI

»Poučevanje je, po mojem mnenju, precenjeno delo ... Jaz vidim spodbujanje učenja kot cilj izobraževanja.« (Rogers, 1969).

Iti ven odpira nova obzorja. Lahko je izlet v neznano področje – v svet razlik, kjer norme in običaji niso pomembni in kjer se ljudje oblačijo, čutijo, razmišljajo in obnašajo drugače. Iti ven je lahko tudi potovanje spoznavanja, kjer ljudje spoznajo stvari o sebi, o drugih in o naravi.

Seveda je možen tudi izlet v naravo, kjer spoznamo zelo malo. Ne zaznamo veliko sprememb ali pa nismo uživali, in tudi če so bile izkušnje prijetne, mogoče nimajo »izobraževalne« vrednosti. To se lahko zgodi, če obiskovalci nimajo volje raziskovati niti nimajo samozavesti, da bi bili raziskovalci. Mogoče so pozabili, kako se raziskuje – predvsem, če so se navadili, da so »potrošniki« in »sprejemniki« in ne znajo biti več »aktivni učenci«.

Tisto, kar sproži doživljaj v srcu pri večini otrok v šoli v naravi, je neposreden stik z naravo. Medsebojno vplivanje med posameznikom, drugimi in naravo pa oblikuje to izkušnjo. Vsak od teh treh vplivov (jaz, drugi, narava) je lahko zelo močan. Dodajte še strokovno podporo tej dinamični zmesi in imate šolo v naravi.

Vi (spodbujevalci učenja) pa morate imeti utemeljeno in jasno sliko, kaj želite spodbujati. Športno dejavnost? Spretnost? Razvoj skupine? Osebnostni razvoj? Samoučenje? Učno vzdušje? Doseganje učnih ciljev? Učne veščine? Samopodoba? Pomoč drugim? Doživljajskost? Zaupanje vase? Trajnostni razvoj? Radovednost? Duhovno zavest? Neodvisnost? Medsebojno odvisnost? Kakršnokoli izkušnjo ali spremembo pri udeležencih?

Ko enkrat veste, kaj želite spodbujati, je potrebno premisliti še o drugih spodbujevalnih učinkih, ki bodo vplivali na potek. Med njimi so osebne lastnosti udeležencev, njihove različne izkušnje, skupinska dinamika, narava dejavnosti in vpliv naravne-

foto: Mirjana J. Mori

ga okolja. V šoli v naravi je veliko možnih vplivov. Smiselno jih je določiti, oceniti in vključiti.

V šoli v naravi lahko najdemo veliko stilov spodbujanja učenja, ki pa se v praksi prekrivajo in sovpadajo. Spodbujanje učenja se navadno razume kot manj usmerjevalno poučevanje od klasičnega poučevanja.

Praktično pravilo za razločevanje med spodbujevalnim in klasičnim poučevanjem je: pri spodbujevalnem poučevanju je cilj naučiti se nekaj, česar v začetku ni vedel še nihče, pri klasičnem poučevanju pa je navadno cilj naučiti udeležence to, kar učitelj že ve.

Pri večini oblik šole v naravi sta verjetno prisotni obe obliki – verjetno se premikate med spodbujevalnim in klasičnim poučevanjem. A tudi če imate znanje ali spretnost, ki se jo želijo drugi naučiti, to še ne pomeni avtomatsko, da opustite spodbujevalno učenje. V šoli v naravi je veliko pojavov (priprava ognjišča, branje zemljevida, vremenska napoved, prva pomoč in veliko tem spoznavanja okolja), za katere pri poučevanju potrebujemo podporo. A z nekaj domišljije tudi te veščine in teme poučujemo z metodo izkušnjskega učenja in primerne spodbujanja. Delo Josepha Cornella je na primer odličen primer poučevanja o okolju, saj je neposredna izkušnja osrednja pri njegovih metodah in filozofiji. V predgovoru knjige Približajmo naravo otrokom Cornell pravi:

»Vsaka od iger ustvarja situacijo ali izkušnjo, kjer je učitelj narava. Vsaka igra govori v imenu narave – včasih uporablja jezik znanstvenika, včasih jezik umetnika ali mistika.« (Cornell, 1979)

V knjigi Veselimo se z naravo Cornell opiše štiri zaporedne faze, ki jih uporablja za spodbujevalno učenje, ki ga opiše kot učenje z naravnim tokom (learning with a natural flow):

1. vzbuditev zanimanja in navdušenja,
2. usmeritev pozornosti,
3. neposredna izkušnja in doživljanje,
4. delitev izkušnje z drugimi.

Cornell razloži takole:

»Dodal sem četrto fazo, delitev izkušnje z drugimi, saj šele ob delitvi doživetja z ostalimi le-to postane določljivo in razumljivo. Po uspešno zaključeni učni uri učenja z naravnim tokom vsak občuti komaj opazno, prijetno povezanost z naravo in empatijo z vsakim živim bitjem.« (Cornell, 1989)

To je izziv za vse učitelje v šoli v naravi: postaviti neposredno izkušnjo učenca kot osrednji del učnega procesa – predvsem če verjamemo, da »resnično znanje izhaja iz neposredne izkušnje« (Mao Cetung). Šola v naravi ni le spremenjen kraj dogajanja. To je priložnost za globlje spremembe – ki jih spodbujevalno poučevanje spodbuja ali zadržuje.

Načini spodbujevalnega poučevanja

Spodbujevalno poučevanje se pogosto opisuje kot spretnost, kjer stvari za druge naredimo enostavne. A če so stvari preveč enostavne, tvegamo vračanje v način podajanja znanja z žlico,

kjer učenci pasivno prebavljajo to, kar želi učitelj od njih. V bistvu pa spodbujanje učenja omogoča, da je v ospredju to, kar učenec dela in doživlja, in ne to, kar dela učitelj. Opisanih je nekaj stilov spodbujevalnega učenja, ki jih uporabljajo učitelji v šoli v naravi.

1. Neusmerjeno spodbujevalno poučevanje

V eseju Adventure Education David Charlton opiše primer takega pristopa: »Učitelj spodbujevalec prepozna različna znamenja pri učencih, ki nakazujejo, kdaj in kam bi radi šli ali kaj bi radi delali. Učitelj nato izzove ali ustvari priložnost, ki jim omogoča, da gredo v tisto smer.« (Charlton, c. 1980).

Tudi če nimate takega načina ves čas, se pojavijo situacije, kjer je to zelo učinkovita strategija – na primer ko veste, da lahko učenci sami nekaj izpeljejo in bo to zanje tudi bolj koristno. To spodbudi tudi diskusijo ali odpravi konflikte ali pomaga učencem, da so bolj samostojni in odgovorni. Seveda pa so tudi teme, kjer ne smete biti neudeleženi. Vaše vrednote poučevanja morajo biti jasne vam in drugim (Heron, 1999).

2. Spodbujevalno poučevanje s pohvalo

Spodbujevalno poučevanje s pohvalo poudarja to, kar je dobro, in je pozorno na uspehe in dosežke. Preprosto je treba biti pozoren, da ujamemo učence v njihovem najboljšem trenutku in poskrbeti za pozitiven odziv o tem, kar so naredili ali rekli. Druga možnost je, da po vsaki skupinski nalogi izrabimo pozitivne komentarje udeležencev drug o drugem. Lahko le vprašamo »Kaj vam je šlo dobro?«. Cheri Torres v The Appreciative Facilitator (2001) opisuje raziskave, ki opisujejo spodbujevalno poučevanje s pohvalo, kot je na primer učinek pričakovanja oziroma učinek Pygmalion (to, kar učitelj verjame, da bi učenec moral biti, učenec tudi postane) in kako gledanje videoposnetkov uspešnih nastopov vodi v večji napredek kot gledanje videoposnetkov svojih napak. Spodbujevalno poučevanje s pohvalo črpa ideje in principe iz teorije pričakovanj (pristop k razvoju organizacije) in iz v rešitev usmerjene terapije (Pazi, na kaj si pozoren. To, na kar si osredotočen, se zgodi.). Spodbujanje s pohvalo se sklada s šolo v naravi kot tehnika in kot filozofija.

3. Spodbujanje dejavnosti

Ta pristop poudarja učiteljevo vlogo med skupinskimi dejavnostmi. Včasih lahko učitelj skupini le omogoči, da v določenem času opravi nalogo. Kjer pa je namen dejavnosti izkušnja, iz katere se udeleženci učijo, lahko učitelj posreduje med aktivnostjo tako, da vpliva na samo izkušnjo. To navadno vključuje spreminjanje pravil z ali brez posvetovanja s skupino. Učitelji v šoli v naravi imajo manj kontrole nad različnimi spremenljivkami, ki vplivajo na izkušnjo, a obstaja veliko načinov spodbujanja aktivnosti, s katerimi povečamo kvaliteto doživljanja.

4. Spodbujanje skupine

Spodbujanje skupine lahko prilagodimo kateri koli situaciji v skupini – od vodenja športne prireditve, kjer je pomemben urnik, do treninga čustvenosti, kjer zaporedje ni pomembno. Skupinska dinamika ima lahko v šoli v naravi večji vpliv, kot pa je vpliv na-

rave. Če razvoj skupinske dinamike ni prioriteta, še vedno lahko s spodbujevalnimi veščinami pozornost preusmerimo v naravo. Če je primarni cilj socializacija ali team building, je spodbujanje skupine nujno. Ne glede na namen pa boste vedno želeli zagotoviti dobro skupinsko vzdušje za učenje in razvoj.

5. Načrtovanje dogodivščin

Ta pristop spodbujevalnega učenja ne dopušča naključij. Podobe se predstavijo pred aktivnostjo, kjer ima učitelj vlogo pripovedovalca zgodbe, še preden se lahko vživijo v zgodbo. To je zanimiva mešanica igre vlog in dogodivščin, pri katerih udeleženci improvizirajo v okvirih predstavljenega scenarija. Johan Hovelynck (2001) pravi, da je to spodbujevalno poučevanje »doživljajska pedagogika s prilagojenimi didaktičnimi metodami, ki so predstavljene v naravo«.

Izbira načina spodbujevalnega učenja

Predstavljenih je pet načinov spodbujevalnega učenja. Vsak ima svoje prednosti in slabosti. V praksi pa ima vsak učitelj navadno svoj način, ki najbolj odgovarja njegovim vrednotam, in izbere in pomeša ideje iz različnih virov. John Heron je v svoji raziskavi pisal o preklapljanju med različnimi stili glede na to, kaj je potrebno spodbujati v določenem trenutku.

Sivasailam Thiagarajan (Thiagi) je 15 let raziskoval stile spodbujevalnega poučevanja, da bi odkril skrivnost učinkovitega spodbujevalnega poučevanja. Pravi naslednje:

»Pri učiteljih nisem ugotovil konsistentnega, skupnega vedenja. Celotni učitelj pri isti dejavnosti uporablja različno vedenje pri različnih skupinah. Isti učitelj tudi včasih uporablja različno vedenje z isto skupino pri isti dejavnosti, a ob drugi priložnosti.« (Thiagarajan & Thiagarajan, 1999: 48)

Foto: Barbara Smolej

Kaže, da je vsem učiteljem skupna nekonsistentnost. Thiagi v danem primeru zaključi, da je uspešen učitelj: prilagodljiv, proaktiven, odgovoren in prožen. Stuart Wickes je prišel do podobnih rezultatov, ko je raziskoval uspešno spodbujevalno poučevanje v šoli v naravi. Med drugim je poudaril osebno zavzetost, sposobnost dela »z občutkom in intuicijo« in »jasnim ciljem« (Wickes, 2000).

Te ugotovitve so skladne s smernicami Dale Hunter:

»Bodi to, kar si. Kot spodbujevalec učenja boš najbolj učinkovit, ko se bo izrazila tvoja osebnost. Udeleženci se obnašajo tako kot učitelj – to je modeliranje. Če ste vi zadržani in formalni, bo tudi skupina taka. Če ste vi sproščeni in jasni, bo taka tudi skupina.« (Hunter in dr., 1992)

Raziskave predlagajo, da ne smete biti suženj le enega stila. To je predvsem v nepredvidljivem okolju v naravi še posebej pomembno. Potrebujete svobodo za manevriranje, trenutek za preudarnost, fleksibilnost za odzivanje in pridobivanje največ iz nepredvidenih dogodkov in doživetij. Izziv je razviti stil ali kombinacijo stilov, ki odgovarja vam in vašim učencem, ter izkoristi spodbujevalne vplive, ki jih nudi šola v naravi.

Spodbujanje refleksije

»Kvalitetna aktivnost in kvalitetna refleksija te aktivnosti sta bistveni in enako pomembni.« (Mortlock, 2001).

Pomembna učiteljeva naloga v šoli v naravi je tudi refleksija izkušnje. Ta proces se nanaša na poročanje ali pregled. Večina priporoča uporabo spraševanja. Za prenašanje pa so tudi pasti. Po aktivni dejavnosti ima lahko refleksija nasproten učinek. Schoel opozarja:

»Brez poročanja je dejavnost pogosto neživljenjska, nepomembna naloga ... Izkušnja pri poročanju zaživi, izkušnjo lahko podoživimo. Razgovor ni le statična, predvidljiva in razumska naloga. Vključuje lahko čustva, jezo, frustracije, znanje in zabavo.« (Schoel, Prouty in Radcliffe, 1988)

To, kar učenci doživljajo ob poročanju, je vsaj toliko pomembno kot izkušnja, o kateri poročajo. Ni pričakovati, da bodo učenci zavzeti pri dolgotrajnem poročanju, ki ga učitelj vodi z vrsto vprašanj. Poročanje je idealna priložnost, ki omogoča učencem aktivno učenje. Izkušnjsko učenje je osnovano na tem, da so učenci aktivni, radovedni in ustvarjalni (Kolb, 1984). Spodbujati moramo, da učenci sami sprašujejo. V naravi je veliko možnosti za aktivno refleksijo.

Narava omogoča:

- vdih svežega zraka in spremembo scene, ki navduši za nov pristop,
- obilje vizualnih pripomočkov, ki so »prave stvari« in ne le nadomestki,
- stimulatивно naravno okolje za učenje, ki je »možganom prijazno«,
- prostor za gibalno poročanje, kot je ponovitev igre, živi kipi, živi grafi,
- možnost za samorefleksijo,

- svobodo v primerjavi z utesnjenim pohištvom – hitreje se lahko gibate med velikimi in majhnimi skupinami, pari ali individualnim poročanjem,
- možnost za »walk and talk« aktivnosti – razgovor v paru o neki temi ali intervjuvanje drugega,
- pesek ali zemljo za risanje grafov, zemljevida poti do cilja, učni model,
- naravne objekte in material, ki ga lahko nabere in uredimo kot kolaž ali kip ali zemljevid,
- razgledišče, od koder učenci pokažejo mesto, ki obudi misli in občutja, povezana z izkušnjo, o kateri poročajo,
- možnost za vodeno refleksijo ali izdelovanje darila iz naravnih materialov,
- možnost za igro vlog, ki je povezana z okoljem, kot je življenjski cikel, prehranjevalna veriga,
- možnost, da »prehodimo«, kar se je dogajalo, ali uprizorimo igro,
- »učni moment« ali »učne priložnosti«, ki so najboljše tam in takrat, ko se zgodijo.

Ko enkrat odkrijete, da lahko opustite pripomočke, ki jih uporabljate v razredu, in za refleksijo izkoristite vire in možnosti v naravi, se boste naravnali na iskanje prave lokacije za refleksijo in izkoristili kar največ. Aktivna refleksija, mobilna in v naravi, je za učence lahko ravno tako spomina vredna kot sama izkušnja in učenje.

Čigav glas?

Naj gore same spregovorijo in učenci bodo lahko slišali odmev svojih pričakovanj in strahov – ali tišino. Če učitelj govori preveč, bo to vse, kar bodo učenci slišali. Dajte učencem priložnost, da z besedami izrazijo svoje doživetje. Vi in oni boste imeli neskončno nagrado pri učenju iz izkušnje v naravi.

Avtor: Roger Greenaway

Prevedla: Irena Kokalj

Vir in reference: <http://reviewing.co.uk/articles/facilitating-outdoor-education.htm>

KOZA KLANF

Mnoge igre, ki so se jih nekdaj igrali otroci, so na žalost šle v pozabo. Pa ne zato, ker ne bi bile zanimive, temveč zato, ker so se jih otroci igrali v okoljih, v katerih se danes redko znajdejo. Za igro KOZA KLANF potrebujemo samo kamenje, ki ga je ob vsaki reki dovolj.

Potek igre

Vsak igrallec si poišče ploščat kamen, s katerim igra. Na mivki oziroma ravni površini naredimo stebriček iz štirih do petih ploščatih kamnov. To je koza. Okrog koze narišemo krog.

Za začetek je potrebno določiti pastirja. Najprej vsak vrže svoj kamen čim bližje h kozi oziroma jo poskuša zadeti. Igralec, ki je

kozo zadel, postane pastir. Če nihče ne zadene koze, pa pastir postane igrallec, katerega kamen je najbolj oddaljen od koze. Zdaj se igra začne.

Pastir stoji ob kozi tako, da je ne zakriva. Je samo blizu. Igralci mečejo kamne po vrsti in pri tem poskušajo zadeti ter zbiti kozo. Če se komu posreči, jo mora pastir najprej postaviti, šele nato lahko lovi igralce. Ti morajo priti do svojih kamnov. Pastir ne sme loviti igralcev, ki se z eno nogo dotikajo kroga, narisanega okrog koze, ali pa stojijo na svojih kamnih. Igralec, ki je ulovljen med begom ali tekom po kamen, postane pastir. Igralec, ki uspe pobrati kamen in ubežati pastirju (stoji na svojem kamnu zunaj kroga), lahko ponovno zbija kozo. Pastir ostane v svoji vlogi toliko časa, da ulovi drugega igralca.

Klavdija Dolinar Novak, prof.

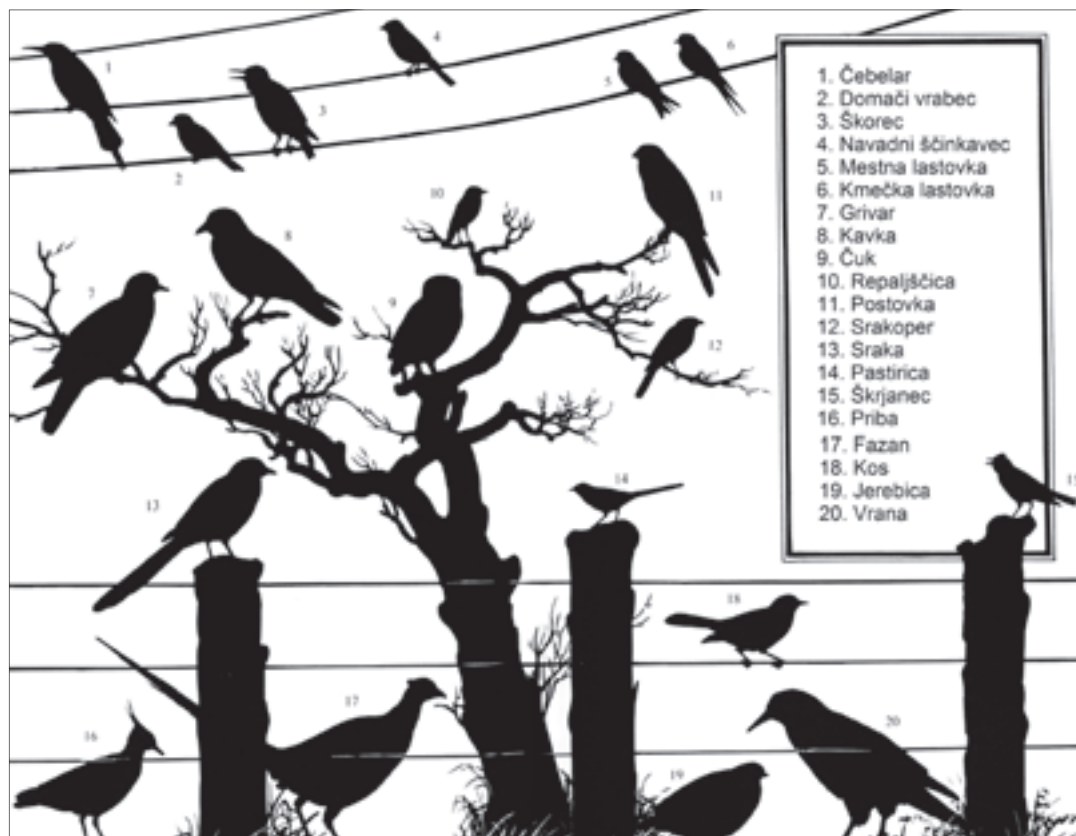
SILHUETE PTIC

Ptice redko vidimo od blizu. Opazimo jih v letu ali ob cesti, ko obsedijo ene vedno v grmovju, druge nekje bolj visoko. Od daleč težko ločimo njihovo barvo in podrobnosti.

Kako po silhueti ločiš lastovko od pastirice?

Katere od teh ptic vidiš tudi pozimi?

Katera od teh ptic ima latinsko ime *Pica pica*? Ima mogoče rada pico?

Vir: R. T. Peterson in dr.: Birds

KRANJSKA GORA V PRETEKLOSTI IN DANES

Kranjska Gora ima bogato in zanimivo kulturno dediščino. Kraj je bil prepoznaven tako v preteklosti kot tudi danes.

Za to nalogo učenci potrebujejo trdo podlago, pisalo in fotoaparat. Učitelj učence odpelje na ogled Kranjske Gore ali pa si kraj učenci ogledajo samostojno po skupinah s pomočjo zemljevida. Znamenite stavbe si ogledajo in jih fotografirajo. V pomoč jim je tudi turistični zemljevid pri trgovini.

Naloga

Nasproti trgovine Mercator je zemljevid Kranjske Gore. Oglejte si zemljevid in skicirajte glavno cesto, Vršiško cesto in nekaj stranskih cest.

Poiščite in oglejte si naslednje znamenitosti Kranjske Gore: cerkev, najstarejši hotel, bivšo železniško postajo in Liznjekovo hišo, smučarski center in dom Kranjska Gora. Na skici označite njihovo lego in spodaj napišite legendo.

Ugotovite njihov pomen v preteklosti in danes, značilnosti, razvoj, posebnosti ...

V domu pripravite plakat s skico Kranjske Gore, na katerega nalepite fotografije objektov. Plakat predstavite drugim skupinam. Vsaka skupina natančneje opiše pomen, zgodovino, značilnosti, razvoj, sedanjo uporabo ... enega od znamenitih objektov.

Razgovor

Kakšno vlogo v slovenskem prostoru je imela Kranjska Gora v preteklosti in kakšno ima danes?

Katere gospodarske dejavnosti so v Kranjski Gori?

Kako vpliva lega kraja na razvoj gospodarskih dejavnosti?

Kako človeške dejavnosti vplivajo na okolje?

Kakšen razvoj Kranjske Gore predvidevate v prihodnosti?

Ugotovitve in razlaga

Skoraj na koncu Gornjesavske doline leži Kranjska Gora. Od 1. januarja 1995 je samostojna občina. Obsega 256 km² in jo sestavlja 10 naselij. Kraj slovi po bogati kulturni dediščini, ki se je ohranila tako med ljudmi kot v muzeju Liznjekova hiša. Na žalost se njeni prebivalci premalo zavedajo pomena kulturne dediščine, saj se zgublajo koroški govor, stare obrti in modrost prvotnega prebivalstva.

Kranjska Gora je stara okoli 660 let. Ime kraja se je v zgodovini večkrat spremenilo. Imenoval se je Kranjska Marka, Kronau, Creinska Gora, Marija na Belem Produ, najbolj znano ime pa je Borovška ves. To ime je dobila zato, ker je na mestu, kjer stoji cerkev, stal nekoč mogočen bor.

Skozi Kranjsko Goro je potekala več kot 600 let stara romarska pot na Svete Višarje.

Liznjekova hiša je urejena v muzej. To je bila bogata gruntnarska domačija iz druge polovice 17. stoletja. To je čas, ko še ni bilo v hišah kopalnic in stranišč, pa tudi postelje so bile redkost. Legenda govori, da so prebivalci našli skriti zaklad in so Liznjeki postali gospodarji polovice parcel v Kranjski Gori. Hiša je spodaj pozidana, zgoraj lesena. Na podstrešju je štibel, kjer so stanovala starejša dekleta in tu hranila balo. Danes so razstavljeni stari predmeti za tesarja, oprema za predelavo volne, skrinja za žito ... V pritličju je zidana črna kuhinja. Izpod stropa visi kotel. Ko si ogledamo skromno opremo, se vedno sprašujemo, kako so zmogli preživeti. Poleg kuhinje je t. i. hiša, kjer je družina prebela največ časa, saj je bil to edini kurjeni prostor. Tu vidimo predmete, ki so jih uporabljali v vsakdanjem življenju, najbolj opazno pa je poslikano pohištvo. V pritličju je še nekaj bivalnih prostorov in shramba. V kletnih prostorih je urejen razstavni prostor in spominska soba, posvečena Josipu Vandotu. Liznjekova hiša je bila za svoj čas ena najnaprednejših arhitektur pri nas. Na steni so ob obnovi hiše našli fresko, ki je označevala romarsko pot. Lep videz daje tudi rezljan balkon ali gank.

Vir: http://www.kr-gora.si/kako_do_nas

Nasproti hiše je veliko gospodarsko poslopje iz konca 18. stoletja z razstavljenim orodjem. Včasih je bilo tukaj skladišče, spodaj pa ovčji hlevi. Danes je v tem objektu urejena manjša dvorana za poroke in obiskovalce, ki jih muzejski vodnik s slikovitim pripovedovanjem popelje v nekdanje čase.

Kraju je dala pečat železniška proga, ki je potekala iz Trbiža do Ljubljane. Odrta je bila 14. decembra 1870. Vlak je vozil skozi Kranjsko Goro skoraj sto let. Progo so v letu 1966 ukinili, ker ni prinašala dobička. Z njim so se vozile v Kranjsko Goro letovat pomembne osebnosti iz vse Evrope. Znano je, da je v Podkoren rad prihajal sir Humphry Davy, priznani angleški znanstvenik. Na steni nekdanje poštna postaje v Podkorenu mu je posvečena spominska tabla.

Na trasi bivše železniške proge so s sredstvi programa PHARE zgradili lepo kolesarsko stezo, ki je primerna tudi za sprehode in rolanje. Ne dolgo nazaj je dobila povezavo do Trbiža v Italiji. Za boljše kolesarje pa je primerna še povezava z Avstrijo, ki vodi čez Korensko sedlo.

Na jezeru Jasna stoji ena izmed petih najstarejših malih hidroelektrarn v Sloveniji. Že leta 1929 so uredili kopalnišče na Jasni. Pred 1. svetovno vojno so zgradili v Jasni tudi bazen. Na žalost ga nihče ni vzdrževal in je med vojno propadel. Jasna je

bila zbirališče naprednih ljudi iz vse Evrope, saj je tu že pred prvo svetovno vojno padla ideja o združenju Evrope.

Kranjska Gora je naše najstarejše zimsko letovišče. V njej ljudje nikoli niso smučali iz potrebe, temveč je bil to izključno užitek. Na to, da je naše najstarejše in najbolj znano zimsko letovišče, je ponosna. Že v letu 1933 so ustanovili prvo smučarsko šolo. V letu 1938 pa so bile na pobočju Vitranca urejene smučarske proge. Po letu 1960 je turizem na tem prostoru doživel razcvet. Ljudje so množično smučali. Danes so v Kranjski Gori urejene tudi proge za smučarske teke in označene so sprehajalne poti.

Na trgu pred cerkvijo poleti potekajo vsaj trikrat na teden kulturne prireditve. Seveda pa gosti zelo radi obiščejo prireditve v igralnici Korona. Stalni gosti so starejši Angleži, ki hodijo sem občudovat naravo.

Za ljubitelje gora se v bližini ponujajo krasen razgled, nezahtevni sprehodi, najti pa je mogoče tudi zahtevnejše vzpone in plezališča.

Maja Trinkaus, prof.
Avtor fotografij: Maja Trinkaus

Literatura: Z. Tahir. Koledar muzeja Jesenice za l. 2010.

KAMNI SO HIŠE, VEJICE PA GOZD

DOŽIVETI NARAVO NA SPLAVU

Sebastian Preuss je na mednarodni konferenci o šoli v naravi, ki jo je ČSOD organiziral septembra 2010 v Planici, predstavil posebno obliko šole v naravi, ki poteka na splavu.

V Nemčiji, natančneje v Marburgu, otroci doživljajo naravo na poseben način. Organizacija Verein zur Forderung Bewegungs- und Sportorientierter Jugendsozialarbeit na reki Lahn za otroke organizira popoldanske programe na splavu. S projektom so začeli v letu 2009.

Otroci na splavu preživijo celo popoldne skupaj s pedagoškim osebjem. Cilj projekta je, da otroci doživljajo prostor ob reki Lahn s splava. Projekt temelji na neposrednem doživljanju prostora in narave, na pridobivanju izkušenj o reki, rastlinstvu in živalstvu v vodi, na kopnem oziroma v bližnji okolici.

Reka Lahn predstavlja odprto in naravno učno okolje, ki stimulira

otroško domišljijo in iznajdljivost. Program je prilagojen predvsem predšolskim in osnovnošolskim otrokom. Splav predstavlja neizčrpen vir otroške radovednosti. Omogoča samostojno učenje in interdisciplinarno raziskovanje okolja.

Splav je dolg 7,7 m in širok 3,6 m ter deluje na električni pogon. Sprejme lahko skupino do 15 otrok. Otroci se pod vodstvom učiteljev in zavarovani z rešilnimi jopiči na splavu prepustijo dogodivščinam ter spoznavajo naravo na zelo zanimiv in atraktiven način. Na splavu potekajo različne aktivnosti, od veslanja, zajemanja »plena«, ki si ga otroci natančno ogledajo, do eksperimentiranja, izdelovanja preprostega akvarija ... Aktivnosti se prilagajajo letnim časom. V prihodnje si prizadevajo pridobiti še več skupin in s tem omogočiti otrokom različnih starosti aktivno preživljanje prostega časa.

Mirjana Jesenek Mori

SREČALI SMO

JEZERO JASNA

Jezero Jasna je umetno jezero, ki se nahaja v bližini Kranjske Gore. Voda je čista in zelenkaste barve, vendar premrzla za kopanje. Poleg njega teče gorski potok Pišnica, ki se v Kranjski Gori izliva v Savo Dolinko. Potok teče po osrednjem območju Triglavskega narodnega parka in ga tvorita dva izvorna kraka. To sta Velika in Mala Pišnica, ki se združita pri jezercu Jasna. Ob sotočju je manjši naravni kanjon in hidrocentrala.

Tu se začne gozdni rezervat Mala Pišnica, ki je bil zavarovan kot naravna znamenitost že leta 1951. Razteza se na 857 ha, od nadmorske višine 830 do 2330 metrov. Na težko dostopnih predelih se nahaja celo pragozdni ostanek, kjer rastejo najstarejši in najdebelejši macesni v svetovnem merilu.

Foto: Barbara Smolej

DR. VESNA ŠTEMBERGER

Mlada, prodorna doc. dr. Vesna Štemberger, predsednica programskega sveta CŠOD, je s CŠOD povezana vsaj zadnjih 10 let. Sodelovala je na vseh naših posvetih. Kar nekaj njenih študentov pa je diplomiralo iz tematike šole v naravi.

Od kdaj ji je misel o poučevanju na prostem všeč?

Lahko rečemo, da že od rosnih dni, saj je bila 10 let pri tabornikih in kot študentka spisala diplomsko delo z naslovom Poletna šola v naravi. Kot učitelj plavanja je nato 10 let redno hodila v letne šole v naravi, kot učitelj smučanja pa z učenci v zimske šole v naravi. Zadnjih 10 let pa uči smučati predvsem študente.

Diplomirala je na Oddelku za razredni pouk Pedagoške fakultete v Ljubljani. Njen osnovni poklic je torej profesorica razrednega pouka. Magistrirala je na Fakulteti za šport, doktorat pa zagovarjala na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. **Kot prva razredna učiteljica! Kadarkoli v zgodovini PeF.** Zdaj je zaposlena na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in je nosilka predmeta Didaktika športne vzgoje. V okviru rednega programa in izbirnih predmetov izvaja del ur vaj na terenu v obliki taborjenja, ki ga tudi sama vodi.

Kakšne so njene dejavnosti v »prostem času«?

Bolj kot ne je prostovoljni delavec tu in tam ... Veliko časa si vzame tudi za CŠOD, dela pa še v odboru za šport otrok in mladine pri Zavodu za šport RS Planica, je članica Odbora za skoke in nordijsko kombinacijo pri Smučarski zvezi Slovenije ter članica IO SSK Ilirija. Trenutno pripravljajo knjigo, v kateri želijo predstaviti proces treninga v smučarskih skokih v razvojnem obdobju od 6. do 15. leta ter pomen kakovostnih trenerjev v tem obdobju.

Kaj si misli o športnih dejavnostih?

Da je rahlo odvisna od športa. Nепrestano je na nogah, saj po njenem štejejo športi, ki se odvijajo zunaj. Torej tek, kolesarjenje, tek na smučeh ter smučanje. Včasih še rolanje in drsanje. In kadar je ravno priložnost, seveda hribi. Nekajkrat se je celo spozabila in šla na maraton: maraton Franja, Ljubljanski maraton, ampak rezultati so pa bolj po njeno – uživaški, nič posebnega, razen premaganih razdalj. Če bi se dalo, bi dopuste preživela na kolesu ...

Ida Kavčič

MNENJE O ŠOLI V NARAVI

Otroci dandanes nimajo več možnosti pristnega doživljanja narave. Zavijanje otrok v vato zaradi **strahu staršev**, da se bodo otroci okužili, poškodovali, umazali, znojili ali nasploh utrudili, ko bodo morali nekaj narediti, strah, da se otroci ne bodo znašli, in nerealno mnenje odraslih, da morajo otroci živeti kot v kokonu, **pomeni, da otroci danes niso pripravljeni na življenje v realnem svetu.**

Pehanje za materialnimi dobrinami in istočasno slepota za vse lepo, kar nas obdaja, nezmožnost biti zadovoljen samo zato, ker je zjutraj sonce vželo v jasno jutro ali ker se je noč ovila v skrivnostno tišino, ki jo lahko pričara le sneženje, povzročajo, da so danes nezadovoljni že otroci.

Narava je vsak dan drugačna, vsak dan ponuja novo sliko, novo doživetje. Tako široke doživljajske palete, kot jo lahko nudi narava, ne more ponuditi nobena računalniška igra, noben televizijski program. **Zato je nujno potrebno ne le, da se šola v naravi ohrani, pač pa da se z doktrino šole v naravi seznanimo, izobrazimo in »okužimo« kar največje možno število otrok in njihovih staršev.**

Šola v naravi lahko za marsikaterega otroka pomeni šok. Ločitev od staršev je pri tem morda celo manjši šok kot dejstvo, da se mora otrok prilagoditi, da mora sam poskrbeti zase, da je sam odgovoren za svoja dejanja, da se mora držati dogovorjenih pravil, da mu včasih tudi ni udobno, da je

lahko moker, morda ga celo zebe ... Vendar mora otrok za to, da se bo razvil v osebo, ki bo znala živeti in preživeti, takšne šoke tudi doživeti, jih preživeti in se iz njih kaj naučiti.

Otroška **igrišča so danes skrbno načrtovana**, otrokom pa **mnogokrat ne puščajo razvoja domišljije**, bodisi zaradi enostranske uporabnosti igral bodisi zaradi starševske bojazni pred drugačnimi načini njihove uporabe. Igrišča so zelo pomembna, vendar bi morali otrokom ponuditi tudi nekaj več. To jim lahko ponudimo v **šoli v naravi, kjer je igrišče narava sama**. Kaj vse se da narediti ob jezerski obali, kakšne igre si lahko izmislimo v gozdu, kepanje pa lahko postane igra, ki traja, dokler ne pade mrak in nasprotnika ne vidim več ... Takrat pa nastopi čas za novo igro, ki se ponuja kar sama – iskanje nasprotnika v temi, napad iz zasede, iskanje nasprotnika po sledih, ki jih je pustil za sabo ... Tega otrok doma zagotovo ne more doživeti. Sodoben način življenja nas dela neobčutljive za potrebe drugih (ljudi), česar narava ne dopušča. Otrok tega z uporabo sodobne IKT-tehnologije ne bo nikoli doživel tako intenzivno kot v naravi.

Šola v naravi ima za otroke neprecenljivo vrednost, ki pa je, žal, mnogokrat v zagledanosti sami vase in mnenju, da le odrasli vemo, kaj je za otroka najbolje, nočemo ali pa ne znamo razumeti in upoštevati.

doc. dr. Vesna Štemberger

GROHARJEVO LETO 2011

Mineva 100 let od smrti slovenskega slikarja, impresionista Ivana Groharja. Ob tej priložnosti smo razglasili Groharjevo leto 2011. To bo pomembno zaznamovalo tudi kulturni dan, ki za učence že 15 let poteka v Groharjevi hiši v Sorci.

V likovnem delu programa bodo učenci spoznavali impresionistični način slikanja, barvni krog impresionistov in se tudi praktično preizkusili v tej tehniki slikanja. Poudarek bo na Groharjevem slikarstvu, ki se tako po tehničnem kot doživljajskem pristopu močno razlikuje od ostalih impresionistov. Njegova življenjska pot in premagovanje nemogočega na poti k cilju pa je še zlasti

v tem času lahko močna vzpodbuda in motivacija tudi za mlade. Zato želimo čim več otrok neposredno seznaniti z njegovim slikarstvom, življenjem in vlogo v slovenski in širši umetnosti.

Ob zaključku programa pa bomo izbrali eno sliko učenca, ki bo zastopala razred na skupinski razstavi ob koncu leta. Razstavo bomo predstavili v več slovenskih krajih. Ves potreben material dobijo učenci v Groharjevi hiši. Ob ogledu Groharjeve zbirke bomo učence seznanili tudi z napanjanjem slikarskega platna, premazom in izdelavo oljnate barve, ki jo je tudi Grohar občasno izdeloval še sam.

NAPOVEDUJEMO

JAVNI RAZPIS PROGRAMOV ŠOLE V NARAVI

in prostorskih zmogljivosti CŠOD za šolsko leto 2011/2012 bomo objavili 1. aprila 2011 na spletni strani www.csod.si

TERMINE POLETNIH AKTIVNIH POČITNIC 2011

bomo objavili 1. aprila 2011 na spletni strani www.csod.si

Foto: Mirjana J. Mori